

yeur olim erat, & nunc est in aliquibus Monasteriis Monialium Padue, circa quas videndi Quæstiones in Summa Bullar. Verb. Monasteria Monialium. Donatus Rer. Regular. tom. 4. tract. 3. Quæst. 5. n. 24. & Tamburinus de Jure Abbatisarum disp. 15. Quæst. 3. n. 5. & 6.

Sed antequam hoc caput de Musica vocali, Instrumentalique concludam, & de personis, quæ in ea excelluerunt, non mihi vertat in crimen amœnissimus Lector, si jucundissimum Musices casum referam, quem recreationis causa Serenissimus Magnus Dux Hetruræ exhibuit eruditissimo, ac famoso Viro P. Athanasio Kirchero Societ. Jesu; quemque ille P. Gaspar Schotto ejusdem Societatis narravit litteris ad eum datis die 9. Novembris anni 1639. his verbis: Sua Altezza Serenissima mi fece esibire una Musica, à cui non ho in vita mia sentito simile. I Musichi erano un Papagallo, con un Cane, ed il suo Maestro; il quale fatto, che ebbe suonare una Spinetta che da poi da se stessa caminava, subito il Papagallo, accostate al Clavicimbalo le orecchie, come se volesse pigliare il tuono della voce cominciò a papagalare; ed il Cane, che sempre mirava con gli occhi fissi il Papagallo, ad abbojare; ma con una armonia così ridicola insieme, ed ispravangante, che restai poco meno, che fuora di me medesimo. Ita P. Gaspar Schottus in sua Physica Curiosa tom. 2. lib. 8. cap. 19. §. 4. vers. aliud non minus. Ubi idem etiam repetit Latino sermone.

His ita constitutis, & explicatis ad ornatum Missarum solemnium, quæ cum Musica Vocali, Instrumentali, Organis, & aliis modis enchordicis, pneumaticis, & crusticis celebrantur, reassumens primam, principaleque questionem in hac Decisione propositam: An scilicet Missa solennis sit majoris fructus, quam Missa privata? pro ejus resolutione, respondendum est affirmativè non solum quoad fructum ex opere operantis, sed etiam quoad fructum ex opere operato meritiorum, imperatorum, & satisfactorum, ut doctè probat Pasqualigus de Sacrificio Missæ quæst. 131. quem unicum reperi inter tot, & tantos Auctores, quos ego habeo, & revolvi, Scholasticos, & Moralistas, à quo hæc quæstio examinatur, Ideoque & ipse Pasqualigus nullum Doctorem allegat præter Henricum in Summa. lib. 9. cap. 17. ubi parùm, aut nihil de hoc quæsitio.

60 Porro quòd major sit fructus Missæ solennis, quam privata ex opere operantis, manifesta est ratio; siquidem ubi major est devotio in offerentibus, & ubi exercentur ampliores actus Religionis, ibi major est fructus Sacrificii respectu offerentium & in ipso cooperantium, ut tradunt omnes DD. inter quos Comitulus in Respons. Moral. quæst. 42. num. 8. prout docuimus supra Decif. XXXIII. num. 15. & segg. Sed in Missa solenni major excitatur devotio, præcipue ubi cantus est religiosus, & plures sunt actus Religionis in multitudine ministrorum, in incensatione Altaris, & oblatæ materiæ. Ergo major est fructus in Missa solenni, quam in privata ex opere operantis.

61 Idem verò affirmandum est, ait Pasqualigus d. q. 131. num. 10. ex opere operato. Rationes, quas allegat, sunt diversæ; sed præcipue, quia Christus, qui instituit hoc Sacrificium, voluit, ipsum offerri ab Ecclesia, non solum simplici ritu, ut in Missa privata; sed etiam solemnem, ut in Missis Pontificalibus, & cum multitudine Ministrorum cantatis: Hoc probatur, quia Christus instituit omnes septem ordines, tam quatuor minores, quam tres majores, ut omnes concurrerent ad formandam Hierarchyam, & ad inserendum in solemnem oblatione Sacrificii sui ipsius incrementi. Emin. Card. de Lauræa de Sacramento Ordinis disp. 5. & 6. per plures articulos; & Maffius in 4. sent. disp. 4.

quæst. 2. ar. 1. Igitur congruum fuit, ut Christus Dominus volerit, majorem fructum provenire ex oblatione Sacrificii ritu solemnem, & cum interventu omnium Ministrorum, à se institutorum facta, quam ex privata litatione, ex ipso opere operato. Equidem benigniore se reddidit Princeps erga amicos, vel subditos suos, à quibus magis honoratur; & istidem majora beneficentia, ac munificentia suæ charitativa largitur, & de hoc exemplum habemus Simonis Oniæ filii magni Sacerdotis, & Principis Judæorum; qui misit legatos cum muneribus Romam statuerè amicitiam cum Romanis; ipsi enim, ait textus lib. 1. Machabæor. 14. vers. 40. Susceperunt Legatos Simonis gloriose; & ob majestatem, & pompam illius legationis se gratos demonstrarunt, ita reverentes Regibus adjacentibus: Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri renovantes pristinam amicitiam, & facietatem, missi à Simone Principe Sacerdotum, & populo Judæorum. Attulerunt autem & clypeum aureum mmarum mille. (una mna hebræa conatabat quinquaginta sicli: unus siclus erat media uncia argenti, & valebat quatuor florenos. Tirin. in Luc. cap. 19. vers. 13. Ergo dictis clypeis aureis pondus erat unciarum auri quingentarum.) Placuit itaque nobis scribere Regibus, & Regionibus, ut non inferant illis mala, &c. ut latius d. lib. 1. Machab. cap. 15. vers. 18. & segg. In Ecclesia Catholica dum Sacrosanctum Sacrificium Missæ offertur, clypeus aureus tamquam donum mittitur æterno Patri ad ejus clementiam, & gratiam erga nos conciliandam; est enim Christus Dominus, qui tamquam Victimam offertur, ille clypeus, de quo mysticè cecinit David 2. Reg. 22. vers. 36. Dedit mihi clypeum salutis, & de quo Nahum Propheta cap. 2. vers. 3. ait: Clypeus fortium ejus ignotus; idest charitate, & amore nostrum. Igitur quò ampliori apparatu, & nobiliori comitatu procedit, qui hoc aureum donum præsentat Sanctissimæ Trinitati, ut sit in Missa Solemni, eò uberiores gratias, & beneficentias ex opere operato à Divina clementia reportat.

Uterius consuetum est inter Reges, & Principes suis Oratoribus ad alias Coronas desinatitæ ex ætario publico eò ingentiorum pecuniarum summam assignare, quò solemniori pompa, & majori caterva sodalium, ac famulorum sociati Legatione functuri procedunt. Modò idem statuendum est, & asseverandum fieri à Rege Regum Christo Domino; à cujus incomparabili liberalitate, dum Sacerdos Orator, & Minister ejus, pro eò Legatione fungitur, atque orat ad æternum Patrem, ex ætario meritum ejusdem; videlicet ex opere operato ingentiora merita assignantur, dum majori comitum agmine, & splendidiori apparatu, prout fit in Missa Solemni, Legationem, & munus injunctum exequitur. Quòd autem celebrans sit Orator, & legatus Christi ad Patrem offendit Maffius in Theol. Moral. disp. 19. num. 43.

Hinc est, quòd Summi Pontifices non recusant, justis de causis animum suum moventibus, licentiam concedere, ut pluribus Missis privatis incumbentibus alicui Monasterio, vel Religioni, satisfieri possit per aliquas Solemnes Missas, in minori numero decantatas; ea quidem ratione, quia Missarum solemniter decantarum major sit valor, & fructus etiam ex opere operato, quam Missarum privatarum. Et talis fuit mens Sacri Tridentini Concilii, dum in sess. 25. de Reform. cap. 4. concessit Episcopis, ut possint moderari onera Missarum ante ipsum Concilium relicta, cujus Decreti Conciliaria vigore Congregatio Parochorum Paduæ anno 1599. in Synodo Diocesana obtinuit restrictionem ingentis numeri Anniversariorum, & Missarum in præteritis sæculis relictarum ad quinquaginta Anniversaria

S U M M A R I U M.

- 70 saria annua, quæ consistunt in recitatione unius Nocturni cum Laudibus Defunctorum, & Missa Solemni de Requiem; prædictam autem concessionem Concilii Tridentini habere locum in solis oneribus Missarum ante idem Concilium relictarum, & in sola prima Synodo post ipsum Concilium Trid. celebrata, ex declaratione Sacræ Congregationis ejusdem Concilii in una Florentina die 15. Decembris 1629. advertit Nicoli in Lucubr. Canon. lib. 3. tit. 41. num. 10. Diana verò notat part. 6. tract. 6. 71 resol. 10. Quæ jacet in Coordinato tom. 2. tract. 1. Resol. 7. Quòd onera Missarum relicta post Concilium, & nondum acceptata ob tenuitatem elemosynæ possunt ab Ordinario propria auctoritate restringi, & moderari; quia prohibitio facta in Decretis Urbani VIII. anno 1625. procedit in oneribus jam acceptatis. Cæterum eadem Congregatio Parochorum Paduæ (in qua mea Præpositura tituli Sanctissimæ Trinitatis inter fixas dignitates ejusdem Congregationis, & Collegii secundum locum obtinet) hoc anno 1698. habuit recursum ad Sacram Congregationem Concilii Romæ, pro moderatione Anniversariorum cum onere Missarum ob tenuitatem elemosynæ relictorum à DD. Laura, & Francisco de Zorziatis, etiam nondum acceptatorum; ipsaque Sacra Congregatio Eminent. S. R. E. Cardinalium post plures informationes remisit totum negotium Emin. Cardin. Episcopo Patavino; à quo prædictam moderationem ipsi Parochi obtinuerunt ad normam aliorum Anniversariorum.

Concludendum est igitur, majorem esse valorem, & fructum Missæ Solemni, quam privatæ ob Hierarchyam majestatem Ecclesiæ, quæ solemnem Sacrificium comitatur, tum ex genere operantis, ob majorem devotionem Ministrorum, atque adstantium; tum ex opere operato ob majus obsequium resultant in honorem Sacrosanctæ, & individuæ Trinitatis, atque Christi Domini Redemptoris nostri, ampliori stipem ex ætario infanitorum ejus meritum, propria liberalitate, & benignitate contribuentis. Hoc tacitè inquit Peirinus Privileg. Regul. tom. 2. Additament. ad Constit. Pyrrhi cap. 1. sub num. 29. pag. 310. vers. Tertio cantare. ubi percurrendo remedia, si Religio tantis sit oneribus Missarum onerata, ut istidem omnibus satisfacere non possit, ait: Tertio Cantare, præsentè toto Conventu, unam Missam pro novem, vel decem, vel pluribus, juxta majorem, vel minorem numerum Missarum: Quod intelligendum est, accedente licentia Summi Pontificis, ut dictum est supra. At expressè idiplum insinuat Fagnanus in cap. Cum creatura num. 9. de Celebr. Missarum; ubi cum probasset, Anniversaria pro defunctis requirere Missam cantatam, subdit: Obligationes celebrandi Anniversarium Defunctorum non potest satisfieri dicendo Missam privatam, ut habet hæc secunda Lectura, quoniam plus suffragii capit anima Defuncti ex Missa Solemni in Choro cum interventu plurium Sacerdotum, quam ex Missa privata, ut innuit hæc littera.

DECISIO XXXVIII.

A R G U M E N T U M.

Disceptatur de obligatione cantandi quotidie unam, vel plures Missas in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis. Utius Missarum Solemniū fuit semper in Ecclesia. Canonicoꝝ origo, & institutum. Quibus horis sint cantandæ Missæ in Choro, & quæle ob mysterium? Christus qua hora fuerit Crucifixus? An sit culpa gravis non cantare Missas diebus in Rubrica Missalis præscriptis? An hæc afficiat Regulares? Celebrans an teneatur legere in Missa solenni, ea quæ cantantur à Choro, vel à Ministris?

De Sacrificio Missæ.

- 1 Missa Solemne ab initio Ecclesiæ sunt instituta.
- 2 Missa publica dicebatur Missa cantata.
- 3 Octavo seculo cepit catarari Missa quotidie.
- 4 Clerici omnes antiquitatis additi erant Choro.
- 5 Canonicoꝝ origo.
- 6 Canonicoꝝ Patavini quare alii sint pingues, alii non?
- 7 Canonicoꝝ proprium institutum est cantare in Choro.
- 8 Rubricæ Missalis de Missis cantandis sunt præceptivæ.
- 9 Hora cantandarum Missarum in Cathedralibus, & Collegiatis quæ sit?
- 10 Mysterium horarum, in quibus Missa solennes celebrantur.
- 11 Christus qua hora sit Crucifixus?
- 12 Cibus in die jejunii olim sumebatur Vespere.
- 13 Missa duæ, ac etiam tres eodem die quando sint cantandæ in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis?
- 14 Calendarium annuum Patavinum à quo formatur?
- 15 Magister Ceremoniarum Cathedralis Patavine laudatus.
- 16 Culpa gravis est non cantare ambas Missas in Collegiatis, diebus à Rubrica præscriptis.
- 17 Missa votiva cantata non supplet cantandæ de præcepto.
- 18 Missa de Feria cavenda post Tertiam in Quadragesima, & post Nonam illa de Sancto, si sit festum de præcepto.
- 19 Regulares an sub peccato teneantur quotidie cantare Missam juxta Rubricam Missalis? & num. 21. 22. & 23.
- 20 Signa Collegialitatis.
- 21 Celebrans solemniter an teneatur legere Epistolam, Evangelium, Gloria, Credo, & Propheetias in Sabbato Sancto?

Quæ hucusque dicta sunt de solemnibus Liturgiis, & de Missa cantata circa ejus intrinsecum valorem, & fructum, calamus excitant, ut explicet nonnulla scitu dignissima, quæ ejusdem Missæ solemnibus externum usum, & frequentationem concernunt. Itaque breviter examinabimus:

- 1 Quo tempore introducta sit in Ecclesia solennis Liturgia, & Missa cum cantu?
- 2 An Missa solennis, & cum cantu sit de Præcepto?
- 3 Quibus horis sint celebranda Missæ solennes, & cum cantu?
- 4 An Regulares teneantur sub pena peccati mortalis cantare quotidie prædictas Missas in eorum Ecclesiis?

Quòd ad Primum: Certum est, solennes Liturgias, & Missas cum cantu ab initio Ecclesiæ institutas fuisse; siquidem, ut demonstrat est supra in Decif. XXXVII. n. 21. in primitiva Ecclesia, etiam tempore Apostolorum, & successivè post ipsos, omnes fideles simul congregabantur, ut laudes Deo psallerent, & post divinam Psalmodym, Missam solemnem Antiphitis, aliis Sacerdotibus celebrabant, cantantibus Clericis simul & laicis Introitum, Hymnum Angelicum, Graduale, Symbolum fidei, & alias statutas preces, ut præter DD. d. n. 21. allegatos, probant Moneta de Distrib. quos. part. 1. q. 5. n. 3. (ubi allegat verba Anacleti Papæ, qui sedit anno Domini 84. relata in cap. Episcopos, de Consecr. dist. 1.) Emin. Card. Bellarm. lib. 2. de Missa cap. 15. col. 2. Emin. Card. Baron. Anno 418. n. 36. & Emin. Card. Bona. Rer. Liturgic. lib. 1. cap. 18. n. 3. ubi ponit Decretum Concilii Toletani primi sub Anastasio Papa cap. 5. Anno 400. in quo post redactum cantum Ecclesiasticum ad solos clericos, ita fuit statutum:

L 12 Pre.

Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesie deputatus clericus, si intra Civitatem, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, ad Ecclesiam ad sacrificium quotidianum non accesserit, clericus non habeatur. Quo attento Decreto, subiungit idem Emin. Card. Bona d. n. 3. Hic canon ad Missam Solemnem pertinet, quandoquidem iubet omnes Ecclesiasticos ordines ad eam convenire. Et hoc autem inferitur, eam quotidie in Ecclesia Toletana initio quinti seculi aſſam fuisse, quod teste Augustino supra citato alicubi ipso vivente servabatur. Locus autem D. Augustini est in Epist. 118. & legitur in c. Et hoc 52. de Consecr. dist. 1.

Hinc est, quod apud Sanctos Patres, & Pontifices antiquos frequens est mentio de Missa solemnī, & publica, quæ scilicet cantu, & assistentia Ministrorum, ac multiplici cleri celebrabatur; & præcipue apud S. Gregorium Magnum relatum ab eodem Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 13. n. 3. qui in diversis suis Epistolis prohibet Prælati, ne in Ecclesiis Monachorum, quos decet solitudo, Missam solemnem decantent, & idem voluit Concilium Lateranense sub Callisto II. cap. 17. & Innocentio III. lib. 2. Regest. 14. epist. 18. quamvis ipsi Monachi non essent prohibiti, exclusis secularibus, Missas cantare, ut etiam nunc & semper fecerunt, & faciunt archidimæ solitudinis cultores Carthusiani, prout eorum antiquissima Ritualia ostendunt.

Illud autem non est inficiendum, quod usque ad octavum seculum non ubique quotidie Missa Solemnis cum cantu agebatur; nam plerique solis Dominicis, atque festis diebus solemniter litabant, ut subiungit idem Emin. Card. Bona d. lib. 1. cap. 18. num. 4. in fin. Ex antiquis Sacramentorum libris, & ex Ritualibus Monachorum manifestum est, octavo seculo hunc Ritus in omni fere regione receptum, ut non solum diebus Dominicis, & festivis, ac in diebus stationum, sive in pervigilio maiorum festivitatum Solemnis Missa celebraretur; sicut Apostolica traditio, primigenia, & secundi seculi usus ferebat; sed singulis etiam diebus, sola feria sexta ante Pascha excepta, qui mos hodie in omnibus Ecclesiis Collegiatis, & Conventualibus exactissime observatur. His pro confirmatione addendus est textus in c. Quidam Laicorum 2. De celebrat. Missar. sumptum ex Concil. Triburienſi, quod fuit celebratum anno Domini 895. in quo decernitur, quod si laici voluerint, ut sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant; videlicet, ut non deseratur Missa cantata officii diei pro cantandis Missis votivis. Et cap. Dolentes 9. ead. tit. ex Concilio Lateranensi habito anno Domini 1215. in quo clerici, & Sacerdotes reprehendunt, qui Missarum Solemnia vix celebrant quater in anno. Ex quibus concludenter desumitur, Missas Solemnes, & cantatas jugiter fuisse in Ecclesia.

Quod ad Secundum: Missæ Solemnes sunt de præcepto quotidie cantandæ in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, ex can. Cum creatura. 11. de Celebrat. Missar. ex Clem. 1. §. Ne igitur, eadem tit. Et ex Rubr. Missali cap. 3. & 15. Pro quorum iurium intelligentia, scire oportet; quod antiquitus, & in primis sæculis Ecclesiæ Sacerdotes, & Clerici erant omnes destinati ad Horas canonicas psallendas, & Missarum solemnem celebranda. cap. Omnibus. De Consecr. dist. 3. Ancharan. in c. Quoniam, n. 2. De vit. & honest. Cleric. & horum magna pars in claustris penes Ecclesiam constructis morabantur, & simul convivebant ex redditibus Ecclesiasticis ad hunc effectum assignatis. c. Quia tua fraternitas, & cap. Necessaria. 12. q. 1. qui quidem clerici, & quæ regularum quorundam vitam ducebant, vocabantur Canonici; utsi quorum alii votum paupertatis emitterent, & dicerentur Canonici Regulares; alii verò votis non adierentur, & quamvis de communibus Ecclesiæ bonis viverent, sua propria etiam bo-

na possiderent; & hi Canonici simplices nuncupabantur, ut dicitur Ceccoperius de Canonici lib. 1. à num. 3. & seqq. & Moneta de Distrib. Quotid. part. 1. quæst. 5. ubi num. 17. observat, huiusmodi vitam Canonicorum simul cohabitantium, & conventium durasse usque ad undecimum seculum; quo tempore de eadem fecit constitutionem Gregorius Papa Septimus, quæ legitur in cap. Quoniam, 9. De Vita, & honest. Cler. Et non multum duraverit post idem seculum undecimum inter Canonicos seculares; hi enim à primæva disciplina recedentes, non solum segregati vivere cœperunt, sed etiam bona Mensæ Capitularis, quæ semper in communi colligebantur, inter se dividerunt, proprias Præbendas Canonicas sibi constituentes, ab unoquoque pro sui arbitrio administrandas; prout fecerunt Canonici Patavini, quorum amplissimi redditus Capitulares in communi cumulo retentæ usque ad duodecimum seculum; tunc in partes fuerunt divisi; & datis sortibus uniusquisque sibi appropriavit hanc partem, quæ Præbenda vocata in administratione fuit suscepta, reservato dominio, & Jure proprietatis eidem Capitulo; ut legitur in actis Capitularibus Patavinis ejusdem temporis. At ex divisione facta, forsitan ut diligentius ipsi redditus Capitulares custodirentur, contrarios effectus, ut plurimum, evenit; nam vel ob negligentiam, vel ob inhabilitatem, vel ob absentiam plurium Canonicorum, Præbendarum campi aut deperdit, aut in assiduum longum, ut dicunt, translatus; & hinc est, quod Canonici Patavini Ecclesiæ alii pingues, & aliqui pauperes exsultant.

Igitur prædixi omnes Canonici, & Clerici in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis instituti Missas Solemnes quotidie decantabant, à quæ aliis horis Canonicis, absque aliquo positivo Præcepto; quia tale erat eorum institutum, & propriissima obligatio. At in duodecimo seculo, & propriorum mundo Christiano, atque in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, prævalente cura Præbendarum, & frequentia Chori perente, ad Divinum cultum sustinendum emanavit Præceptum Honorii Papæ Tertii, de quo in d. cap. Cum creatura. 11. de Celebrat. Missar. ubi mandavit omnibus Canonicis, quatenus nullum in eos torporis negligentia obrepere permitterent, quo minus, vel feria, secundum temporum congruentiam, Missarum Solemnia conventionaliter celebrarent. Idem præceptum innovatum fuit à Clemente V. in Concilio Viennensi, ut legitur in d. Clem. 1. de Celebrat. Missar. anno 1311. Et tandem pro indubitato ponitur Rubricæ Missalis in cit. cap. 3. & c. 15. quas quidem Rubricas esse præceptivas, dubitandum non est; attenda Bulla S. Pii V. posita in principio Missalis, in qua præcipit, ut tam Missæ solemnes, quam privatæ decantentur, & dicantur juxta præscriptum ipsarum Rubricarum in omnibus Ecclesiis totius orbis Christiani; in quibus juxta Romanæ Ecclesiæ ritum consuetum est celebrare, & pro ejusdem Bullæ executione plura Decreta Sacr. Rit. Congregationis leguntur, ut videre est apud Nicolaum in Floſculis Verb. Missar. 6.

Quoad Tertium: Si quaerimus, quæ hora sit cantanda Missa in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis? ita responderit Rubrica Missalis tit. 15. videlicet: In festis duplicibus, & semiduplicibus, in Dominicis, & infra octavas, dicta in ebore hora Tertia. In festis simplicibus, & feriis per annum dicta Sexta. In Adventu, Quadragesima, Quatuor temporibus, etiam infra octavam Pentecostes, & Vigiliis, quæ jejunantur, quamvis sint dies solemnes, Missa de Temp. debet cantari post Nonam. Missa autem de Juniorum diei debet post Primam diei; ubi verò dicuntur eorum Vigiliæ mane post Matutinum diei, dictis huiusmodi Vigiliis cum laudibus, immediata diei potest Missa pro defunctis. Excipit diem commemo-

memorationis multum fidelium, nec non depositionis defuncti, atque Diem Tertium, Septimum, Trigesimum, & Anniversarium, in quibus ob concursum populū dici potest Missa Solemnis de Requiem post Nonam. Idem statuit, si cantetur Missa pro re gravi.

Huiusmodi autem temporis, & horarum distinctio pro cantanda Missa non caret mysterio: nam post Primam, vel etiam ante, cantatur Missa pro defunctis, quia ut ait Gavantus in Rubr. Missal. part. 1. tit. 15. num. 3. proparandum est in suffragiis defunctorum. Dominicis, ac festis diebus celebratur Missa Solemnis post Tertiam; tum quia eadem hora Spiritus Sanctus descendit super Apostolos, & est signum lætitiæ; tum etiam quia olim post Evangelium Missæ Solemnis concio habebatur ad populum; & conveniens erat, ne tam tardè celebraretur, ad hoc ut plebs commodè ad suas domos rediret; atque ipsi Canonici, Clerici, & Cantores, ad Vespertinum officium opportune possent reverti. Gavantus d. tit. 5. num. 2. Francolinus de Horis Canonicis cap. 38. & Ceccoperius de Canonici lib. 3. num. 51. In Profectis (cujusmodi sunt festa simplicia, & feriæ per annum) Missa cantatur post horam sextam; quia tunc Christus fuit crucifixus, ut notat S. Joannes in Evang. c. 19. vers. 14. Neque obstat id, quod scribit S. Marcus in suo Evang. c. 15. vers. 25. scilicet: Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum: quia intelligendus est vel de crucifixione facta hora tertia linguis Iudeorum, quando clamavit coram Pilato, & Crucifige eum; vel de fine horæ tertiæ, juxta verba S. Marci, & de initio horæ sextæ juxta dictum S. Joannis; nam apud Judæos Prima, Tertia, Sexta, & Nona hora diei continebant sub se alias tres horas; vel unaqueque ipsarum durabat tribus horis; aded ut unum, & idem esset tempus in fine horæ Tertiæ, & in principio horæ Sextæ; ut latius differunt de hoc Menochius in Histor. Sacra lib. 7. cap. 18. num. 1. Barradas, & Cornelius à Lap. in ad. locis Evangelistarum; nec non Tirus in Chronico Sacro cap. 49. prop. finem. In Adventu autem, Quadragesima, Quatuor Temporibus, & Vigiliis, quæ jejunantur, Missa Solemnis celebranda est post Nonam; quia olim in dictis diebus Sacrum protraheretur usque ad nonam horam diei, id est Vesperas, quo terminato, & non prius, teste Miranda in Man. Prælat. q. 41. art. 22. fiebat corporum refectio, quæ illis diebus unica tantum erat.

Emin. Card. Toletus in Sum. lib. 6. cap. 2. & ibi Viſorellus in addit. neque tunc collatio ferotina sumebatur, nisi necessitatis causa. S. Thomas 2. 2. q. 147. art. 7. n. 2. Tabiena Verb. Jejunium, est hodie ex consuetudine sit permissa. Ceccoper. d. lib. 3. n. 51. Et de hac hora Nona pro celebranda Missa Solemni, plura ad eruditionem Cleri scripsimus in tractatu de Eucharistia Decif. XII. n. 2. ad quam Lectorem remittimus; & ad ea, quæ refert Emin. Card. Bona Rer. Liturg. lib. 1. cap. 21. n. 5. & 6.

Porrò non unam solum Missam tenentur cantare Canonici, & alii Præbendati quotidie in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis; sed etiam due, imò & tres eadem die, videlicet due, quotiescumque occurrit officium Sancti novemlesionum in diebus feriatis Quadragesimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum cum jejunio: Una de festo post Tertiam, altera de feria post Nonam; tres autem, si prædictum officium Sancti novemlesionum venerit in Vigilia Ascensionis Domini; tunc enim cantatur una Missa de Sando post Tertiam; altera de Vigilia Ascensionis post Sextam; & tertia Missa de Rogationibus post Nonam; prout præscribitur in Calendario Ecclesiæ Patavinæ; ad cujus annum compositionem destinatus est Magister Cæremoniarum, à Capitulo Ecclesiæ Cathedralis eligendus, juxta sententiam sequentem inter De Sacrificio Missæ.

Episcopum Georgium Cornelium, & ipsum Capitulum anno 1647. in Nuntiatura Apostolica Venetiæ, coram Illustrissimo, & Reverendissimo Domino Scipione Elcio tunc Nuncio Apostolico, qui paulò post numeratus fuit in albo Eminentiſſimo S. R. E. Cardinalium; ipse autem Magister Cæremoniarum poltere solet omni peritia Rubricarum, & Decretorum Sacræ Rituum Congregationis. Prædictam autem reiterationem Missarum solemnium eodem die esse de præcepto, neque omitti posse absque culpa peccati mortalis, docent Peirinus in addit. Privileg. Regular. cap. 1. n. 17. Lezana in Sum. tom. 5. Verb. Missa num. 49. & Ceccoperius d. lib. 3. n. 54. ubi ait, Sacr. Rit. Congregationem sub die 5. Martii 1633. sic fieri debere respondisse, non obstante quacumque consuetudine in contrarium; vel quovis urgenti negotio, prout ex alia ejusdem Sacr. Congr. declaratione diei 16. Januarii 1627. aded ut ad evadendam culpam, si una ex prædictis duabus Missis legatur, & altera cantetur, minimè sufficiat; quod utinam attendere omnes in Collegiatis obtinentes beneficia, quorum solertia videtur deficiens in huiusmodi obligationis adimpletione.

Illud etiam est observandum, quod illis diebus, quibus præcipiuntur due Missæ cantatæ, Canonici non satisfaciunt muneris suo, si cantent unam Missam votivam, & alteram de officio currenti; quia cantandæ sunt, præter votivam, illæ, quæ à Rubrica Missalis præscribuntur; ut decrevit Sacra Rit. Congr. apud Barbosam in Sum. Apostol. Decif. collect. 222. num. 8. & de Canonici cap. 34. num. 1. Atque à fortiori, quando una tantum Missa præscribitur, non potest absque gravi peccato omitti Missa de die pro votiva, non obstante quacumque consuetudine, quia estet abusus. Ceccoperius d. lib. 3. num. 55. & ibi Vericell. Q. Moral. tract. 8. quæst. 30. num. 1.

Tandem unum est, quod Cæremoniarum Magistri advertere debent, nempe si festum alicujus Sancti de præcepto occurrat in feria Quadragesimæ, 18. eo die canendam esse Missam de feria post Tertiam, Missam verò de Sancto post Nonam; ut conjungatur cum qualitate paramentorum in ejus Vesperis, quæ statim decantantur cum interventu populi; prout servatur Romæ, & alibi, quamvis de hoc nulla reperiat Rubrica, ut observat idem Ceccoperius d. lib. 3. num. 55. in fine, quem legitis studioſum Sacrorum Rituum valde juvabit.

Quoad Ultimam: An Regulares teneantur sub poena peccati mortalis cantare quotidie prædictas Missas in eorum Ecclesiis? est celebris controversia ab iisdem Regularibus agitata; in qua affirmativa opinio amplexi sunt Zypæus in Consult. Canon. lib. 3. de Celebrat. Missar. consult. 2. per totam. & Peregrinus in Commentar. ad Consult. Clericor. Regular. part. 1. cap. 1. Litt. & quos allegat Diana part. 3. tract. 2. resol. 8. & part. 6. tract. 8. resol. 11. quæ nunc resident in opere Coordinato tom. 2. tract. 8. resol. 85. & ref. 66. & alii apud Pasqualium de Sacrific. Missæ qu. 888. & qu. 889. Ratio eorum est, quia Regularium Ecclesiæ censetur Collegiata; Pax Jordanus tom. 1. lib. 5. tit. 8. num. 17. quod est manifestum, nam in eis habentur omnia signa Collegii, quæ sunt, caput Collegii, nempe Abbas, 20. Prior, vel Guardianus, propria statuta, seu Constitutiones; Arca, & Massa communis, atque Sindicus, seu Procurator, quem eligunt ipsi Regulares ad exigendos redditus communes Monasterii, Sigillum; & locus Capitularis, in quo congregantur ad tractatus communes habendos; ex quibus concludenter deducitur qualitas Collegiatae ad tradita per Malcard de Probat. conclus. 584. Rota apud Buratum Decif. 455. num. 2. Ceccoperius de Canonici lib. 1. num. 61. ubi alii. Idem quoque præceptum Honorii Tertii in cap. Cum creatura. De Celebrat. Missar. directum sit uni-

Spagnoli, & tutti li Oltramontani prendendo dall'uno, o dall'altro non contano mai più di dodici, cominciando a mezza giorno, ed a mezza notte. L'Italiani cominciano a contare dall'un'Occidente all'altro; e li Babilonici dall'un'Oriente all'altro; & nonando ogn'uno diverse composita nelli suoi fini. Et hæc de die Naturali.

Dies Ecclesiasticus est tempus ab Ecclesia certis adibus præstitum: & hic dies incipit à Vespera antecedenti, & terminat ad Vesperam subsequentem. cap. 1. De Cons. dist. 2. Scaccia de Judiciis lib. 2. cap. 3. num. 307. Antonell. d. lib. 1. cap. 3. num. 37. Et ita numeratur dies Ecclesiasticus, tum in incipientibus Sanctorum Officiis, quæ in primis Vesperis vigiliæ, seu diei antecedentis sumunt initium, & terminant in Vesperis diei festi, ut servatur in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis; tum in consequendis Indulgentiis. Clem. 1. in fin. De Reliq. & Van. san. Glossa in cap. ult. §. in festivitatibus. Verb. Assumptio. De sent. Excom. in 6. Porro circa assecutionem Indulgentiarum attendendus est tenor Brevis Pontificii; qui aliquando est diversus, ut bene considerat Gobat in Quinario tract. 4. De Indulgent. part. 2. cap. 36. à num. 639. & seq. Siquidem vel in Brevis dicitur, Qui talem Ecclesiam viderit in tali festo à primis Vesperis usque ad occasum Solis ejusdem festi. Et in hoc casu incipit Indulgentia, quando in die vigiliæ festi Ecclesiasticis sonant primas Vesperas; una, & in Quadragesima ante meridiem, dum cantantur Vesperæ in Choro; & durat toto die festi usque ad occasum Solis, id est quando Sol jam planè sub horizonte est abditus. Gobat d. cap. 36. n. 633. & n. 635. & 636. Aliquando in Brevis Apostolico dicitur Indulgentiam esse consequendam à primis Vesperis festi usque ad secundas Vesperas ejusdem festi. Et in hoc casu, cessat Indulgentiæ consequenda tempus statim secundis Vesperis recitatis. Benzoni lib. 3. de Jubilæo cap. 15. dub. 7. Navarra cod. tract. notabil. 31. n. 26. & Reginaldus lib. 7. n. 154. Et aliquando ponitur in Bulla Indulgentiæ, eam concedi visitantibus Ecclesiam ipso die festivitatis; & in hoc casu, quamvis Gobat d. cap. 36. num. 634. putet, eam incipere à primis Vesperis, contrarium tamen est tenendum; & omnino dicendum, Indulgentiæ tempore incipere à medietate noctis ante festivitatem; quo tempore incipit festivitas, & obligatio abstinentiæ ab operibus scriptilibus, (ut dictum est supra num. 21.) & durat usque ad medietatem noctis subsequenti, ut firmat Quintanadvenas in Appendice ad sua Singularia tract. 1. dub. 3. cui etiam se remittit Gobat cod. cap. 36. num. 637. Et hæc de die Ecclesiastico.

Dies artificialis, qui etiam Usualis, & Civilis dicitur, est ille, qui incipit ab ortu Solis, & durat usque ad ejus occasum, ut loquitur S. Isidorus lib. 5. Orig. cap. 30. seu ut Plinius ait lib. 2. cap. 70. A luce ad tenebras, quod etiam dictum est à Moyse in Genes. 1. Divisi Deus lucem à tenebris, appellavitque lucem diem, & tenebras noctem. Hic dies in æquinoctiis habet duodecim horas, de quibus ait Christus Joan. 11. vers. 6. Nonne duodecim sunt hore diei? ubi Maldonatus explicat, dicens, De die loquitur, quem usulem vocant. Alii autem temporibus dies vel est longior, ut in æstate, vel brevior, ut in hyeme; & dividitur in sex partes, quarum prima est Aurora, sicut dicitur quasi Avium hora, dum crepuscula videntur, & aves linguas in melos solvunt; secunda appellatur Mane, eam jam Sol surgit super Horizontem; tertia pars vocatur Antemeridianum; quarta Meridies, quinta Pomeridianum, sexta, & ultima Vesper. Ita Serra De Synonym. Verb. Dei. Duplex autem est dies Artificialis, Usualis, & Civilis apud Juristas, nempe Uniformis incipiens semper ab Aurora, & durans usque ad crepusculum noctis; & Difformis, seu Emergens, qui potest incipere in quacumque hora diei, & terminare in eadem hora diei sequenti. Scaccia de Judici. d.

lib. 2. cap. 3. num. 313. & seqq. Tiraquell. d. §. 1. Gloss. 11. n. 6. ubi dicit, quod si quis hac hora, quæcumque ea sit, promittat aliquid facere intra unum diem, is quidem dies definit de sequenti, eadem illa hora. Antonellus d. lib. 1. de Temp. legal. cap. 3. num. 33. & 34. ubi subdit, quod in favorabilibus appellatione diei intelligitur de die naturali; at in odiosis, ac penalibus intelligitur de artificiali, usuali, ac civili; idcirco si lex mandet gravids puniri delinquentem in die festo, non comprehenditur in lege, si delinquit nocte antecedenti, vel subsequenti diem festum. Scaccia d. lib. 2. cap. 3. num. 357. quia factum de nocte, propriè non dicitur factum de die. Gratian. Dissep. for. cap. 972. num. 10. & seqq. Quod si delictum commissum sit in Aurora, relinquatur arbitrio Judicis terminare, an die, vel nocte dicatur deliquisse secundum majorem, vel minorem Auroræ claritatem. Vivivus opin. 950. n. 17. Scaccia de Jud. lib. 2. cap. 3. num. 349.

Pro complemento autem denominationum dierum, scire oportet, alios quoque dies vocari Bifextiles, Intercales, seu Infestios, qui singulis quatuor annis inseruntur in Mense Februario, in quo bis legitur sexagesimo Kalendas Martii, & duo dies computantur pro uno; idcirco nihil refert, si quis nascatur in primo, vel secundo die bifextili, & intercalari, cum illud biduum habeatur pro uno tantum die. Barolus in l. 3. §. sed Urin. ff. de Minor. & Antonellus d. cap. 3. num. 13. Item alios dies nuncupari Caniculares, & sunt illi Solstitii æstivi, quando Sol ingressus est signum Leonis, & conjungitur canis major, Stella scilicet qualitatibus æstivæ, & aridæ, à qua nomen sumunt; & de qua cecinit Tibullus lib. 2. Eleg. 1. Rura ferunt mæstos, calidi cum Sidere æstu.

Deponit statim annus terra comas. Et Propert. lib. 2. el. 29.

Incipit hæc ferere terra canes. Hæc diebus canicularibus moventur Venti Australes. Arist. Problem. 64. num. 12. & Medici abstinere à venæ sectione. Alios autem dies iidem Medici vocant Criticos, seu Decretorios, qui in infirmis indicant bonum, vel malum exitum; & hi præcipui sunt dies quartus, septimus, undecimus, decimusquartus, decimus septimus, & vigesimus, ut legitur apud Tholosan. in Syntaxi Artis Mirabil. lib. 28. cap. 31. ubi reddit rationem, quare dies prædicti sint critici, scilicet quia spatio septuaginta duarum horarum, hoc est trium dierum, unum signum Zodiaci peragit Luna, à tur; & de triduo in triduum vehementer moventur in signum Lunæ scandit, habentur indicia exitus morborum.

Redeunt autem ad Decisionem nostram, à qua aliquantulum digressi sumus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium in die, non in nocte est litandum; Missæque privatæ, juxta Rubricam Missalis, ab Aurora usque ad meridiem sunt celebrandæ. Auroram filiam Titani, & Terræ dixerunt Poætæ, eamque per cælum vehi curru, quem trahit Pegasus alatus equus, ipsa manu tenente Lampadem, undè à Græcis Lampadophoros est appellata. Sed relicta fabulis, Aurora propriè est matutinus splendor, quem ante Solis adveniens jubar elevat cernimus, & quo illustratur aer in Oriente, indicans vicinum Solem, & de ea cantat Tibullus lib. 1. Eleg. 3.

Nobis Aurora nitentem Luciferum roseis candida portet equis. Ab initio autem Auroræ usque ad ortum Solis in mensibus Novembris, Decembris, & Januarii currit spatium unius horæ cum dimidia. In mensibus Februarii, Martii, Septembris, & Octobris, ab eodem principio Auroræ usque ad elevationem Solis super Horizontem, fuit una hora cum tribus horæ quartis circiter. In mensibus Aprilis, & Augusti sunt horæ duæ. In mensibus autem Maji, Junii, & Julii ab ortu

ortu Auroræ usque ad ortum Solis interponitur spatium duarum horarum cum dimidia. Ratio, cur in mensibus æstivis longior sit Aurora, & tardior Solis ortus; in mensibus autem hyemalibus ab ortu Auroræ Sol citius oriatur, non est incognita callentibus Sphæram; hæc enim cadit ad nos cum sit obliqua, Zodiaci signa, quæ Sol scandit in hyeme obliqua pariter sunt, & dum appropiunt Horizonti citius ascendunt mane, & ferò descendunt; alia verò signa, in quibus Sol reperitur in æstate, sunt signa recta; quæ majus tempus requirunt in ascensu, & descensu circa Horizontem. Igitur Aurora in hyeme est brevior, quia citius ascendit Horizontem signa obliqua Zodiaci, in quibus tunc Sol immoratur; in æstate autem Aurora est longior, quia signa recta Zodiaci, in quibus tunc Sol residet, requirunt longius tempus ad ascendendum horizontem; idcirco in hyeme, ut dictum est, Aurora durat unam horam, & dimidiam; in æstate autem horas duas cum dimidia; & ob eandem rationem in æstate de sero, cum Sol occidit, crepuscula longiora sunt, & magis durat, quam in hyeme, ut experientia docet.

His pro Auroræ explicatione dictis, deveniamus ad dubia, quæ à Moralibus excitantur, pro celebratione Missarum privatarum ut manè circa Auroram; & deinde circa Meridiem.

Primum dubium est: An in nocte Nativitatis Domini, post celebratam primam Missam, licitum sit celebrare alias duas, & in eis præbere Sacram Communionem fidelibus illam deprecantibus? Et negativè ego respondi in tractatu de Eucharistia Decis. XIII. num. 15. quamvis quadraginta Doctores, & ultra contrarium doceant; extat enim declaratio Sacre Rituum Congregationis diei 20. Aprilis, & 7. Decembris 1641. quæ respondit, prædictas duas Missas ante Auroram non esse celebrandas, neque Communionem fidelibus de nocte exhibendam; prout ex Decretis ejusdem S. Congregationis, transcriptis in d. Decis. XIII. num. 20. desumptis ex Lantula in Theatro Regular. Verb. Missa; & ex Pignatello tom. 7. consulti. 25. ubi studiosus Lector ea legere poterit.

Secundum dubium est: An licitum sit celebrare ante Auroram ad dandum Viaticum infirmo, aliquo fortasse absque viatico morituro? Et communitè DD. respondent affirmativè, quia præsumitur, quod lex Ecclesiastica, quæ prohibet celebrare Missam ante Auroram, non comprehendat hunc casum, in quo agitur de gravi detrimento fidelium. Eminens Card. de Lugo de Eucharist. disput. 20. num. 26. Collegium Salmanticensi. De Sacramentis in genere tract. 5. cap. 4. num. 27. ubi alios DD. allegat. Immo Gobat in Theol. Experim. tract. 3. num. 200. quæ Sacram Viaticum à Concilio Nicæno vocatur necessarium, cap. De bis. 26. §. 6. addit, quod mallet sacrificare statim post mediam noctem, quam permittere obitum infirmi absque sacro Viatico; & hoc affirmant alii plures apud Dianam Coordinatum tom. 2. tract. 1. resol. 103. §. 3. desumpta ex part. 10. tract. 12. & Missæ 2. resol. 26.

Tertium dubium est: An ratione iuvenis possit quilibet Sacrosancti celebrare ante Auroram? Affirmat Henrquez lib. 9. cap. 24. num. 5. Negat Layman lib. 5. tract. 5. cap. 4. num. 3. ea ratione, quia privata devotio, seu commoditas non debet infringere Legem Ecclesiæ; quod si causa publica perderet Missam, posset licite ante Auroram fieri Sacram. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 2. Quartus d. part. 1. tit. 15. dub. 4. Vers. secundum casus. Et ex hoc deducitur, non esse reprehensibiles Parochos Rurales, qui hyemali tempore, ob devotionem suorum populorum aliquam Novenam celebrantem, litant ante Auroram, ut ipsi populi, audito Sacro, ad suos rurales labores, per aliquod temporis spatium ante Auroram se con-

vertant. Quartus d. dub. 4. Vers. Tertius casus. Tamburinus de Sacrificio Missæ lib. 1. cap. 6. §. 4. num. 4. ubi cumulat DD. afferentes, talem praxim vigere Belgii, Galliæ, & Germaniæ; ubi tribus, vel quatuor horis ante Solis ortum Missa celebratur, ut operarii eam audiant antequam eant ad opera; Sol enim ibi ferò nimis ortum.

Quartum dubium est: An Episcopus iter agenti possit ante Auroram celebrare vel concedere, ut coram se celebretur? Respondent affirmativè Doctores, inter quos Emin. Card. de Lugo d. disp. 20. n. 17. per Glossam in cap. fin. Verb. Indulgemus. De Privileg. 36 in 6. & Tamburinus d. §. 4. num. 6. Qui eandem facultatem dispensativam erga suos subditos extendit ad Prælatos Regulares, honesta interveniente causa.

Quintum dubium: An Aurora attendenda sit physice, seu mathematicè ad licitam celebrationem; itant Missa non sit incipienda, nisi cum cæperit crepuscula ejus videri? Respondetur ex mente omnium Theologorum nostri temporis, sumendum esse Auroræ tempus moraliter; adeo ut Missam incipere liceat aliquantulum ante ortum Auroræ, dummodo Sacrificium suum sequatur nascente Aurora, Tamburinus d. lib. 1. cap. 6. §. 4. num. 2. Eminens Cardin. de Lugo de Euchar. d. disp. 20. num. 32. & 33. Bonacina de Eucharistia disp. 4. quest. ult. punct. 9. num. 4. Collegium Salmanticensi. tom. 11. De Sacramentis in genere d. tract. 5. cap. 4. num. 23. ubi plures cumulat; & novissimè Emin. Cardinalis Brancatus in Dissertatione de Privileg. Capell. Cardin. pag. 10. Vers. Asserendum igitur. Quæ Dissertatio impressa est etiam in Diana Coordinato tom. 9. tract. 7. res. 49. & in veteri par. 6. tract. 8. resol. 40.

Sextum dubium: An sufficiens Privilegia pluribus Religiosis per Pontifici Romanor antiquitus concessa celebrandi Missam vel statim post mediam noctem, vel per aliquas horas ante Auroram? Pro intelligentia sciendum, quod Martinus V. anno 1424. concessit Fratribus S. Hieronymi Hispaniæ, ut possint dici Missæ quotidie in eorum Monasterio saltem per unam horam ante Albam, seu Auroram. Eugenius IV. anno 1436. indulgè Monachis S. Justini de Padua, ut in itinere; vel alia honesta de causa celebrare possint ante diem, & usque ad nonam includè. Sixtus IV. facultatem dedit Minoritis celebrandi, causa necessitatis ante, & post horam statutam ab Ecclesia. Innocentius VIII. anno 1486. concessit Eremitis S. Augustini, ut expleto matutinali officio etiam ante lucis Auroram litare valeant. Alexander VI. anno 1499. idem elargitus est Benedictinis Vallisoleti Julius II. anno 1507. hoc idem impertivit Olivetanis; nec non anno 1512. Canonici Regularibus S. Augustini Congregationis S. Salvatoris. Leo X. Anno 1513. eandem licentiam dedit Monachis Camaldulensibus celebrandi ante diem, & usque ad horam Nonam. Minoritis autem illicè post Matutinum, veltiam ante, & post Meridiem; quæ omnia tum Privilegia, tum vivæ vocis oracula referit P. Augustinus à Virgine Maria Carmelita Strictioris observantiæ in Compendio novissimo Privilegiorum omnium Religiosorum, Verb. Missa à num. 2. & plurib. seqq. Hæc autem omnia Privilegia subsistere, & eorum vigore posse Regulares omnes vel jure proprio, vel ob communicationem cum aliis celebrare ante Auroram; & post meridiem ad eorum libitum tenet Diana Coordinatus d. tom. 2. tract. 1. resol. 103. n. 3. desumpta ex Veter. part. 10. tract. 12. & Missæ 2. resol. 15. in qua alii ita sentientes allegantur.

Porro suprascripta omnia Privilegia non subsistere est omnino asseverandum cum Doctoribus infra allegandis ex rationibus infrascriptis. Primum, quia Concil. Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis, & 39 evitantibus in Celebrat. Missæ præcipit, non Sacerdotes aliis, quam horis debitis celebrent; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consue-

tudinibus quibuscumque. Et hoc præceptum afficere etiam Regulares docet Barbosa in *Collect. DD. ibid. num. 23.* Hieronymus Garzias in *Summa Morali trakt. 3. diffic. 4. dub. 1. punct. 2. num. 14.* qui plures allegat; Alcanius Tamburinus de *Jure Abbat. tom. 2. disp. 5. quest. 7. num. 5.* & Pericus de *Offic. Sacerdot. lib. 1. cap. 5. dub. 18. num. 149.* & per hoc Decretum Concilii esse revocata quæcumque Privilegia Regularibus jam concessa circa celebrationem Missæ, latè probat Pignarellus *tom. 6. consult. 12. per totam.* Secundò, quia S. Pius V. per Bullam IV. *Incipiens Sanctissimus, Anno 1566.* abrogavit Missas Vespertinas, & eò magis nocturnas. Et Gregorius XIII. Anno 1573. per Bullam IX. *Incipiens Intanta,* revocavit omnia Privilegia Regularibus concessa in his, quæ sunt contraria Decretis Concilii Tridentini, ut diximus supra n. 16. quod fatetur etiam Pellizarius in *Man. Regul. tom. 2. tract. 8. cap. 1. n. 81.* Tertio, quia Sacra Rituum Congregatio declaravit, *Ante diem, & horis indubitè celebrare non licere, etiam vigore Privilegiorum ante Concilium Tridentinum concessorum,* de qua testatur Lexana in *Summa tom. 1. cap. 21. num. 3.* & Barbosa *Decis. Apostolic. collect. 476. num. 7.* Et quartò quia sic sentiendum, & tenendum esse, scribit Eminent. Card. Brancatius in *d. Opusc. de Privileg. Capell. Cardin. pag. 15. & seqq. Vers. Sed magna quæstio nec admittit, ubi fundamentis contrariis doctissimè respondet.*

Verùm quia Gregorius XIII. post Concilium Tridentinum, concessit Congregationi S. Justine de Padua, ut ejus Monachi, dum in itinere fuerint constituti, possint Missam celebrare ante Auroram, & post meridiem nocturnam, ut legitur apud Alcanium Tamburinum *d. tom. 2. disp. 5. quest. 7. num. 3.* & eidem largitus est ipse Gregorius XIII. anno 1578. Presbyteris Societatis Jesu, de licentia tamen sui Præpositi Generalis, teste eodem P. Augustino à Virgine Maria *d. Verb. Missa num. 25.* Quia omnes Ordines Regulares communicant inter se quæcumque Privilegia sibi specialiter concessa, ut latissimè probat prædictus P. Augustinus à Virgine Maria *Verb. Communicatio Privilegiorum Mendicantium simul, & non Mendicantium;* idèò concludendum venit, posse omnes Regulares ut privilegia Gregorianæ antedictæ, & aliis, si quæ sunt, à Sede Apostolica largita post Tridentinum Concilium; & alia integra hora post meridiem poterunt absque scrupulo celebrare; ut advertit d. Alcanius Tamburinus *d. disp. quest. 7. num. 6.* & Eminent. Brancatius *d. Opusc. de Capell. Card. Privileg. pag. 19.* ubi observat, Privilegia Apostolica, post Concilium Tridentinum, ejusdem decretis derogare, etsi Papa de Concilio mentionem non faciat, etsi Papa de Concilio mentionem non faciat, juxta doctrinam Barbosa in *Collect. DD. ad ipsum Concil. sed. 1. numero secundo in Decreto de inchoando Concilio.*

Septimum dubium est: An Eminentissimi S. R. E. Cardinales gaudeant eodem Privilegio celebrandi vel celebrare faciendi ante Auroram, ac ipsum se extendat etiam ad totum Capellanum, & familiares? Et respondendum est affirmativè, tum circa Eminentias suas, tum circa eorum familiares, & Capellanos; quia sicut participant de Privilegio quò ad locum, ut ubique cum Altare portatili possint Sacrum facere, vel audire, ut probavimus in tractatu de Eucharistia *Decis. VIII. num. 16.* ita fruuntur eodem quò ad tempus, ita ut saltem per duas horas ante Auroram, & duas post meridiem, honesta causa interveniente, tam ipsi Eminentissimi ratione sublimitatis Dignitatis, quam eorum familiares litare valeant, ad tradita per Fillucium *tom. 2. tract. 5. cap. 4. num. 113.* Alzedom de *Præstantia Episc. part. 1. cap. 13. num. 12.* & per Emin. Brancatium *d. Opusc. de Privileg. Capell. Cardin. par. 19. & 20.* quod legitur impressum etiam in Diana Coordinato *tom. 9. tr. 8. resol. 40.* ut dictum est supra n. 37.

Hinc anno 1670. Calendis Januarii, ego discessurus Utriculo, ubi pernoctaveram, Romam versus, cum Familia veneranda memoria Eminentissimi Domini mei Cardinalis Gregorii Barbadii Episcopi Patavini, (qui proproverat ad Conclave, vacante Apostolica Sede per obitum Sanctissimi Clementis Noni,) volebam Sacrum facere per horam circiter ante Auroram, sed cùm distaret Ecclesia ab hospitio, & via ob glaciem esset difficilis, me Veterinarii rogarunt, ut statim iter cum aliis arripere, litaturus in Civitate Castellana, donec equi emeriti mutarentur Anni: sed cùm ibi Ecclesia esset procul à via, iidem veteres petierunt, ut progredere iter usque ad Burghettum, ubi non longè à capona erat Oratorium publicum, in quo commodè celebraretur Missa. Ivisimus: at reperimus Ecclesiam sine hostiis, adeò ut necesse fuerit, accelerare iter, & pervenire Arinianum, duabus circiter horis post meridiem. Usurus privilegio, Familiaribus Cardinalium competente, petii à Parochio facultatem celebrandi, ne tota familia Cardinalitia eò die sacro sine Missæ auditione maneret. Agrestis, & rusticus homo ille me repulit, dicens, se velles Vespere cantare: sed superveniens ejus Capellanus, qui asseruit, se aliàs à me Patavii examinatum, & ad Confessiones audiendas comiter admittum, summa humanitate statim, & velles sacras, & alia necessaria mihi exhibuit ad celebrandum; quod lætus feci, nimis enim cruciabar, prima die anni festiva Sacrosanctæ Missæ Sacrificio carere. Itaque Capellano prædicto gratias egi, admiratus ejus memoriam erga me, atque gratitudinem; & suscepto itinere cum eadem familia Cardinalitia ad Cæsarium novum in occasu Solis pervenimus, & sequenti die Romam ingressi, post quadrimestre auditivus creatum Pontificem Cardinalem Alterium, qui Clementis Decimi nomen assumpsit.

Octavum dubium requirit: Quæ regula sit servanda pro tempore celebrande Missæ in partibus Septentrionalibus, subjectis altitudini Poli ultra gradus 63. qualia sunt multa loca Islandiæ, & Nova Zembliæ; in quibus in æstate dies longus est per sex menses; & in hyeme nox per alios menses; ut observat Ricciolus in *sua Geographia lib. 7. cap. 9. §. 5. & seqq.* Pro intelligentia referenda sunt verba doctissimi Ludovici Passeronii in *suo Opusc. de Sphæra lib. 1. cap. 15.* ubi agens de Zonis frigidis, ita scribit. *La Zona fredda Settentrionale, che è da noi la maggior parte conosciuta, trovasi abitata sino a gradi 82. in certe isole lontane dal Polo otto gradi solamente.* Et paulò infra: *Sotto li circoli Polari, che è dove cominciano le Zone fredde, li lunghi giorni dell' estate sono di 24. ore; il Sole a pena arriva sotto l'Orizzonte, che di nuovo torna alzarsi. L'Inverno al contrario a pena arriva a farsi vedere, che subito scende; senza tornare intieramente; entrando poi avanti verso i Poli, si trovano li giorni lunghi di settimane, e poi di mesi, sino a sei, di modo che, vi è chi non conta che un giorno, ed una notte all'anno. Cùm igitur dies sit adeò prolixus, ut duret per sex menses in æstate; forsàn semel tantum in semestre, Catholici ibi degentes litant? Et cùm nox affequetur eandem prolixitatem in hyeme, abstinere à celebratione Missæ per integros sex Menses? Itaque ad hoc dubium, quomodo respondendum?*

Duplex est responso, quia duplex datur Regula pro tempore Sacrificii peragendi in regionibus illis borealibus. Una est, quam firmiter Doctores Romæ in Congregatione particulari, teste Gavanto in *Rubric. Missal. part. 2. tit. 15. n. 1.* & Magr. in *Hierolexic. Verbo Missa;* quòd scilicet, ubi non habetur Aurora viviva, & quæ conspici oculis possit, attendatur Aurora moralis, illud nempe tempus, quò illi habitantes surgunt ad labores. Ecce Verba Gavanti: *Ubi non est Aurora physica, attendatur ea moraliter, & politice; quando scilicet ibi terminari solet hominum quiete, & inchoari*

choari labor; juxta probatam regionum consuetudinem. Quæ de re opportunam movens quæstionem Theodosio Rubeo, in *mathematicis peritissimo, jussu S. D. N. Urbani VIII. in pleniore Congregatione coram Emin. Card. Oregio, ea bene discussa, romæ omnes in banc eandem sententiam 18. Septembris 1634.*

Altera Regula, & responso est, quæ desumitur ex Voto eruditissimi Viri P. Honorati Fabri Societatis Jesu super hoc dubio, dato, quod in ejus obsequium transcribere voluit antedictus Eminent. Card. Brancatius in *d. sua Dissert. de Privileg. Capell. Cardin. pag. 22. & seqq.* quòd scilicet, opera magneticæ acus reperendus est meridies, atque medietas noctis; quæ quidem medietas tum diei, tum noctis cognoscitur etiam ex umbra; quando Sol attingit lineam meridianam, vel in Zenith habitantium in illis regionibus, vel in opposito eidem in hyeme subter terram. Idcirco à puncto meridiano desumenda est Regula, ut antequam Sol ad autem perveniat, licitum sit Missam celebrare; sicut ipsum cùm illud transiverit; prout etiam cum oppositam lineam meridianam intraverit, quæ indicat medietatem noctis, ea transacta, tempus certum determinari poterit pro licita celebratione, ut latius demonstrat idem P. Fabri in conclusionibus septem in eodem suo Voto firmatis; quibus ego addo sequentia verba Passeroni *d. lib. 1. cap. 15.* eundem sensum breviter firmanctia. *In questo giorno colì lungo l'ombra Meridiana, che ogni ventiquattro ore torna nel suo luogo, serve loro per determinare il tempo, & distinguendolo in tal modo, che ponno regulari con la Chiesa, per sapere quando arrivano le feste, e così ancora le Vigilie, accid non sta chi li creda esseri dal digiuno.*

Nonum dubium est: An in celebrantibus Missam ante Auroram dari possit parvitas materiæ respectu temporis, quæ excuset celebrantem à peccato mortali? Et videbitur dicendum, non dari parvitate temporis excusantem à mortali, ad exemplum eorum, qui comedunt carnes parùm ante dimidiam noctem, quæ succedit Vigiliæ de præcepto; et eorum, qui parùm post mediam noctem recitant Officium diei antecedentis. Nihilominus communis Doctorem opinio est, dari parvitate materiæ ratione temporis, excusantem illum, qui celebrat, ut compleat Missam ante Auroram à peccato mortali, adeò ut si quis conficeret Sacrum per semiquadrantem horæ ante Auroram, nihil peccaret; ea ratione, quia in hac materia tempus Auroræ non sumitur physicè, & mathematicè (quemadmodum accipitur medietas noctis respectu ejus carniarum, vel recitationis officii) sed moraliter, & ad esse moraliter ejusdem Auroræ; idèòque qui parumper ante Auroram finisset Sacrificium, diceretur moraliter sacrificasse in Aurora; qui autem ante Auroram notabiliter, puta per dimidium horæ (causa legitima cessante) litasset, in hoc casu reus esset mortaliter peccati, ut tradit Emin. Card. de Lugo de *Eucharistia disp. 20. n. 36.* & Quartus in *Rubr. Missal. d. part. 1. tit. 15. n. 5. dub. 2. Secunda difficultas.*

Meridies tandem est alius terminus, ultra quem non licet Sacrum facere. Verùm ex communi practico omnium Civitatum, etiam meridies sumitur moraliter modo, ita ut non peccet, qui Missam incipit intra horam post meridiem, ut testantur Doctores plurimi, quos cumulat Diana Coordinatus *d. tom. 2. tract. 1. resol. 104. resol. 105. resol. 106. resol. 107. & resol. 108.* ubi abundantissimè de hoc puncto. Imò etiam ultra unam horam post meridiem, posse absque peccato initiari Sacrificium permittunt Theologi in frequentibus casibus. Primò in privilegiatis, in Episcopis, in Cardinalibus, & eorum familiaribus Capellanis, alia honesta causa interveniente, præcipue itineris. 2. In collatione ordinum. 3. In funere Regum, vel Principum. 4. Ratione festivitatis, & concursus populi, ne qui tardiùs accedunt

ad Ecclesiam, discedant non audita Missa. 5. Si Missa solemniter canetur, & in ea concio sit habenda, ut sæpè evenit Patavii in festo Divi Antonii Confessoris, & Patroni; & quando Antistes prædicat in Cathedrali in solemnioribus festis; aut etiam in Quadragesima, dum concio incipit penes meridiem, & durat ultra horam, post quam referuntur duæ, vel tres Missæ privatæ pro commoditate populi. 6. Ubi consuetudo viget protrahendi initium Missæ etiam post unam, vel duas horas post meridiem ex urgenti causa, de qua ita scribit Gobat in *Theol. experiment. tract. 3. num. 202.* *Friburgi Helvetiorum est more receptum, ut quatuordecim Dominica præcedente festum S. Joannis Baptistæ, publicè in Templo Collegiato, quod illic magnificum vultur, pro Dominis Secretis, ut vocant, aliisque inferioris ordinis, toto antemeridiano tempore in Curia occupatis, Sacrum fiat duabus, tribusve horis post meridiem. 7. Ubi necesse foret consecrare, pro dando Viatico alicui in extremis existenti; ut plenè Diana Coordinatus in *resol. supradictæ.* & præter DD. in eis allegatos tradunt Layman *d. lib. 5. tract. 5. cap. 4. num. 4.* Tamburinus de Sacrificio Missæ *d. lib. 1. cap. 6. §. 4. à num. 19. & seqq.* & Quartus *d. part. 1. tit. 15. n. 5. dub. 4.* ubi concludit, quòd minor causa requiritur ad celebrandum post meridiem, quòd olim erat licitum, quam ante Auroram, quòd nunquam fuit licitum sine dispensatione.*

Quòd si quis petet, quæ hora sit meridies? Huic respondebimus, quòd observet tabulam positam in fine Calendarii Patavini; in qua conspiciet, mensibus Januarii, & Decembris meridiem esse hora decimanona cum dimidia. Mensibus Februarii, & Novembris hora decimanona circiter. Mensibus Martii, Septembris, & Octobris hora decima octava circiter. Mensibus Aprilis, & Augusti, hora decima septima circiter. Mensibus Maji, Junii, & Julii hora decima sexta, cum aliquibus minutis, advertendo, quòd incipimus numerare horas ab occasu solis diei antecedentis, ut solitos fuisse facere Athenienses diximus supra num. 22.

DECISIO XL.

ARGUMENTUM.

Quia Sacrificium Missæ in Ecclesia est offerendum, agitur de Ecclesiarum ædificatione; & de quatuor generibus causarum in ea per Episcopos attendendis. Ecclesia debet respicere ad Orientem, & habere locum separatam mulierum à viris. Ecclesia non est ædificanda sine Dote; (idem de Altaribus) aliàs Episcopi, & eorum hæredes tenentur supplere in propriis bonis. Licentia Ordinarii est omninò necessaria pro fabricandis Ecclesiis. Quibus de causis possit erigi nova Parochialis? Regulares sine licentia Papæ novas Ecclesias, & Conventus facere non possunt. Finis ædificandi Ecclesias Divinus cultus, non lucrum temporale.

SUMMARIUM.

1. Locus Sacer necessarius pro Sacrificio Missæ offerendo.
2. Papa solus dat licentiam celebrandi Missam extra locum Sacrum.
3. Ecclesia benedicta, vel consecrata requiritur pro celebratione Missæ.
4. Ædificatio Ecclesie requirit quatuor genera causarum.
5. Ecclesia ædificanda respiciat ortum solis æquinoctialem. Et cur?
6. Ecclesia S. Sæpiae de Padua consecrata à S. Prosdorico.